p. Prof. Jurzycki Smoleńsk 13

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI.

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) WILEŃSKA Nr. 25, m. Nr. 3.

Nr. Wilno, dnia 22 września 1927 roku. 87.

Treść numeru:

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

		Dział.	Str.
1.	"Lietuva" o stosunkach litewsko-włoskich w związku z wizytą premjera Woldemarasa u Mussoliniego.-	I.	1.
2.	"Lietuvis" w sprawie neutralizacji państw nadbałtyckich.-	I.	3.

II. ŻYCIE GOSPODARCZE.

3.	"Lietuva" o sytuacji gospodarczej na Litwie.-	II.	1.

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I SPRAWY SPOŁ.

4.	Rozruchy w Taurogach w ujęciu urzędowej "Lietuvy".-	III.	1.
5.	Prasa litewska o wypadkach w Taurogach.-	"	3.
6.	Sprawa referendum w xprasie litewskiej.-	"	5.
7.	Wywiad "Lietuvy" z litewskim ministrem oświaty w sprawach oświatowych na Litwie.-	"	10.
8.	"Lietuva" o zjeździe naczelników powiatów.-	"	11.
9.	Sprawa bezrobocia na Litwie.-	"	12.

VI. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

10.	Wywiad "Rytasa" z zastępcą Prezesa Dyrekcji Portowej w Kłajpedzie w sprawach portu.-	VI.	1.

VII. E M I G R A C J A .

11.	"Lietuva" o sytuacji Litwinów pruskich.	VII.	1.
12.	"Lietuva" o proteście niemieckim przeciwko deportacji redaktorów niemieckich z Kłajpedy.-	"	1.
13.	Zjazd studentów Litwinów, odbywających studja zagranicą.-	"	3.

X. K R O N I K A . a/Zagraniczna.

14.	Układy Litwy z Polską nie są możliwe.	X.	1.
15.	Konferencja posła angielskiego ze Smetoną i ministrem Daukantasem.	"	1.
16.	Zasady włosko-litewskiego paktu handlowego.-	"	1.
17.	Projekt zwołania konferencji gospodarczej Litwy, Łotwy i Estonji.-	"	1.
18.	Polskie torpedowce na wodach litewskich.	"	1.
19.	Premjer Woldemaras w Watykanie.-	"	1.

		Dział.	Str.
	b/ Kronika polityczna.-		
20.	Przywódcy powstania w Taurogach na Litwie.-	X.	1.
21.	Powstańcy taurogscy napadają na oddziały wojskowe.-	"	2.
22.	Powstanie taurogskie w oświetleniu urzędowego komunikatu.-	"	2.
23.	Represje na Litwie.-	"	3.
24.	Litwą rządzi komitet oficerski.	"	3.
25.	Zamach na prochownię w Kownie.-	"	3.
26.	Zmiany w gabinecie litewskim.	"	3.
27.	Niedopuszczenie Litwinów, pochodzących z Wileńszczyzny do referendum.-	"	3.

------------ooo 9 ooo------------

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Lietuva" o stosunkach litewsko-włoskich w związku z wizytą premjera Woldemarasa u Mussoliniego.-

"Lietuva" Nr.211 z dnia 20 września r.b.Artykuł p.t.: "Litwa a Włochy". Streszczenie:

Według doniesienia Elty,Mussolini po podpisaniu traktatu handlowego i arbitrażowego z Litwą wydał na cześć litewskiego premjera i ministra spraw zagranicznych prof.Woldemarasa w swej willi podmiejskiej śniadanie,na którem prof.Woldemaras wręczył Mussoliniemu odznakę krzyża Pogoni.Śniadanie odbyło się nader uroczyście przy udziale premjera Woldemarasa i posła litewskiego w Rzymie dr.Zauniusa z żoną,ministra pełnomocnego Czarneckisa z żoną,płk.Skorupskisa,por.Słabszysa,sekretarza poselstwa litewskiego Stanejki oraz całego szeregu osobistości ze sfer dyplomatycznych i towarzyskich Włoch.W trakcie śniadania Mussolini wygłosił mowę następującą:

"Szczęśliwy jestem mogąc podejmować Waszą Ekscelencję w stolicy włoskiej.Dziękuję Panu za miłą wizytę, jaka mi dała sposobność zawarcia osobistej znajomości z wybitnym mężem stanu nie szczędzącym swych sił dla dobra i postępu Litwy.Włochy ze szczególną sympatją śledzą za wysiłkami obecnego rządu litewskiego,skierowanemi ku organizowaniu polityczno-ekonomicznego życia narodu litewskiego i ku wzmocnieniu autorytetu państwa,będącego najistotniejszą gwarancją przyszłości narodu.Zawiązek przyjaźni narodu włoskiego i litewskiego datować się może już w głębokiej starożytności, kiedy pewne elementy rzymskie emigrowały na Litwę.Sympatja wzajemna wzmogła się silnie,kiedy Litwa zbliżać się zaczęła do kultury zachodniej.Do zwiększenia sympatji przyczyniła się również obustronna gościnność i serdeczność narodu włoskiego i litewskiego,która też prawdopodobnie przyczyniła się do tak szybkiego podpisania traktatu handlowego i arbitrażowego które regulują stosunki handlowe oraz w sposób przyjazny usuwają wszelkie możliwe nieporozumienia polityczne.Trudno wątpić w to,że odmienne stosunki geograficzne obu narodów usuną możliwość nieporozumień i przyczynią się do oparcia stosunków i interesów litewsko-włoskich na zasadach pokoju powszechnego.Traktat arbitrażowy i handlowy podpisany ostatnio przez Włochy i Litwę uważany być może za najlepszy przykład dla państw innych w sprawie zawierania istotnie pokojowych i przyjaznych traktatów.Życzyć waszemu narodowi należy jak najdłuższych lat niepodległości i pomyślnego rozwoju".

W odpowiedzi na to premjer litewski oświadczył co następuje:

"Jak najserdeczniej dziękuję Waszej Ekscelencji za miłe słowa, przypominające dawniejsze i obecne stosunki litewsko-włoskie.Dziękuję też Waszej Ekscelencji za sympatję z jaką państwo i naród włoski śledzą za wysiłkami rządu litewskiego,zmierzającemi do unormowania narodowego,politycznego i ekonomicznego życia swego kraju.Wyrażona przez Waszą Ekscelencję sympatja w imieniu Włoch dla Litwy staje się tem cenniejszą,że lud Litwy pod wielu względami przypomina lud narodu włoskiego.Wynika to wyraź

nie z niedalekiej przeszłości,kiedy Litwa przed problemami,jakie nie tak dawno jeszcze rozstrzygąć musiały Włochy a mianowicie przed problemami narodowego zmartwychwstania,narodowej jedności i niepodległości.Przy rozstrzyganiu tych problemów, dotyczących zarówno spraw wewnętrznych jak i zagranicznych brał naród litewski za przykład Włochy.Wasza Ekscelencja słusznie określiła uczucia,jakiemiśmy się kierowali przy podpisywaniu traktatu arbitrażowego i handlowego.Słusznie też Wasza Ekscelencja scharakteryzował znaczenie tych traktatów.Dodać jedynie mogę,że osobisty kontakt z Waszą Ekscelencją, który reprezentuje geniusz rasy włoskiej pozwala się po tak szczęśliwem początku spodziewać,że na przyszłość stosunki litewsko-włoskie staną się bardziej jeszcze przyjazne.- Z temi uczuciami wdzięczności najgłębszej wznoszę kielich za zdrowie króla,królowej i duce."-

Wizyta premjera litewskiego u króla i dyktatora włoskiego oraz podpisanie dwóch traktatów arbitrażowego i handlowego znów zwraca uwagę społeczeństwa litewskiego na półwysep Apeniński.Dla Litwy jako niewielkiego państwa zjednanie sympatji zagranicą jest rzeczą wielce pożądaną.Włochy należą do mocarstw i międzynarodowe ich znaczenie jest duże.Wiele sporów wywołuje zagranicą wewnętrzny ustrój Włoch.Jedni z ustrojem owym sympatyzują inni znów go potępiają.Niepodobna wszelako zaprzeczyć,że dyktatura Mussoliniego jest bodaj dziś w świecie jedyną,która się opiera na szerokich masach ludności.Ma to swe specyficzne, właściwe Włochom przyczyny.Życie polityczne we Włoszech różni się znacznie od życia politycznego innych krajów.Włochy nie miały partyj politycznych jakie znajdujemy w krajach germańskich, anglosaskich, czy słowiańskich,to znaczy organizacyj politycznych z programami i z mniej lub więcej ostrą dyscypliną.Wskutek tego stosunki polityczne we Włoszech ułożyły się zgoła osobliwie.Mussolini zdołał trafnie pojąć i wyzyskać ducha narodu włoskiego.Faszyzm jest też czysto włoskim,specyficznym wytworem życia politycznego i próby jego naśladowania w innych krajach nie dały takich rezultatów,jak we Włoszech.

Dla Litwy doniosłą jest rzeczą unormowanie dobrych stosunków z narodem i państwem włoskim, zwłaszcza ważnym jest dla Litwy podpisany z Włochami traktat handlowy.Mimo,że Włochy dzieli od Litwy duża przestrzeń,tem niemniej stosunki handlowe pomiędzy obu krajami nie są wykluczone.Do Włoch kieruje się spora część eksportu litewskiego.Eksport do Włoch wzrósłby zaś jeszcze więcej,gdyby stosunki handlowe zostały należycie uregulowane.Traktat handlowy ostatnio podpisany w dużej mierze warunki takie spełnia.Eksport litewski do Włoch niewątpliwie wzrośnie import zaś również zostanie uregulowany, gdyż obejdzie się wówczas bez pośrednictwa Niemiec, a więc pochłonie wówczas mniejsze sumy pieniędzy.-

Istnieje jeszcze jedna okoliczność, która zbliża Litwę do Włoch, a mianowicie włoska historja.Naród włoski w ciągu długich wieków podzielony był i rządzony przez obcych przypominając pod tym względem obecny stan Litwy.Stolicę swą Włochy odzyskały jedynie po długich latach walki i zabiegów.Litwa,będąc podobnież,jak niegdyś Włochy podzielona i nie mając własnej stolicy mogłaby od Włoch wiele pod tym względem się nauczyć.To też nawiązanie przyjaznych stosunków litewsko-włoskich jako zapowiedź przyszłych korzystnych dla Litwy wyników politycznych i handlowych powitać należy z największem uznaniem.-

"L i e t u v i s" w s p r a w i e n e u t r a l i z a c j i p a ń s t w n a d b a ł t y c k i c h. -

"Lietuvis" Nr.210 z dnia 21 września r.b.Artykuł p.t.:"Neutralizacja państw nadbałtyckich". Streszczenie:

Przed paru miesiącami wśród polityków państw nadbałtyckich zrodziła się myśl neutralizacji Łotwy,Litwy,Estonji i Finlandji.Według doniesień prasowych łotewski i litewski minister spraw zagranicznych odbyli w tej sprawie narady podczas swego pobytu w Genewie z p.Chamberlainem oraz innymi dyplomatami mocarstw zachodnich.

Realizacja idei pomienionej napotyka wszelako na duże trudności.W pierwszym rzędzie,jeżeli mowa o neutralizacji,która ma rzekomo gwarantować danemu państwu bezpieczeństwo przed ewentualną agresją zachłannych sąsiadów w takim razie najlepszym przykładem omylności takiego sądu jest Belgja,której neutralność uznana została już w 1850 roku.Mimo to Niemcy nie zawahały się przed zgwałceniem neutralności Belgji w chwili wybuchu wojny światowej.Przykład Belgji powinni politycy nadbałtyccy stale mieć na uwadze.Państwo nadbałtyckie mogłoby z aktu neutralizacji odnieść korzyść jedynie wówczas,gdyby miało to im gwarantować nietykalność nazawsze.Wobec tego jednak,że międzynarodowe stosunki są w ostatnich czasach tak powikłane,trudno coś trwałego na tak niepewnym gruncie budować.

Neutralizacja,jako taka istotnie trwałą być mogłaby dla państwa,które nikomu nie leży na zawadzie. Do krajow takich należy np: Szwajcarja,czy Hiszpanja.- Nieszczęściem państewek nadbałtyckich jest to,że ich sytuacja geograficzna wystawia je na jak największe niebezpieczeństwo agresji ze strony zarówno wschodniej,jak zachodniej i południowej.Tereny nadbałtyckie od wieków już są przedmiotem rywalizacji potężnych państw,które chcą stanąć mocną nogą na wybrzeżu morskiem i oprzeć się o Bałtyk.Rywalizacja państw ościennych o wpływy nad Bałtykiem po dziś dzień istnieje.Zmienił się może tylko układ stosunków,natomiast tendencje pozostały te same. Nie ubiega się wprawdzie dziś o posiadanie terenów nadbałtyckich taka Szwecja,natomiast o wiele groźniejszem pod tym względem jest imperjalistyczna Anglja, która dla swych egoistycznych celów nie wahałaby się poświęcić byt i niepodległość narodów,które do niepodległości jak największe mają prawo.Nad Bałtykiem ścierają się w dalszym ciągu wpływy rosyjskie, niemieckie, angielskie i polskie.Państewka nadbałtyckie nie mogą być pewne ani dnia,ani godziny.Politycy estońscy,łotewscy, czy litewscy nie powinni ani na chwilę zapominać,że traktaty międzynarodowe w decydujących chwilach bywają zwykle świstkami papieru i ustępują przed prawem silniejszego.W związku z tem państewka nadbałtyckie powinnyby raczej myśleć o jak najlepszem przygotowaniu się do otparcia możliwej agresji,a nie zasypiać na laurach,marząc o neutralizacji,która istniałaby li tylko na papierze.

Idea neutralizacji mogłaby przybrać formy konkretne jedynie wówczas,gdyby Rosja i Niemcy naprawdę wyrzekły się swych zachłannych tendencyj w stosunku do terenów nadbałtyckich.Jedynie wówczas też,gdyby na tym punkcie państewka nadbałtyckie mogły się z Rosją i Niemcami realnie porozumieć,idea neutralizacji nie byłaby za górami.Dziś jest to jedną z mrzonek politycznych,w którą nikt poważnie wierzyć nie może.-

II. ŻYCIE GOSPODARCZE.

"Lietuva" o sytuacji gospodarczej na Litwie.-

"Lietuva" Nr.210 z dnia 21 września r.b.Artykuł p.t. "W sprawie naszego stanu gospodarczego." Streszczenie:

Budując na gruzach Rosji swój byt niepodległy Litwini skupić musieli swe siły ku obronie młodego państwa oraz ku budzeniu ducha narodowego drogą oświaty. Do ostatniej niemal chwili uwaga całego narodu była w powyższym kierunku zwrócona. Przyznać też należy, że w zakresie administracji, sądownictwa i oświaty, jak również wojskowości uczyniono już bardzo wiele. Natomiast znacznie gorzej wygląda gospodarcza strona życia litewskiego. Budząc się do niepodległego bytu nie rozporządzała Litwa odpowiednim personelem ludzi doświadczonych w zakresie produkcji i ekonomiki krajowej. Tem się też tłumaczy stosunkowo niski stan gospodarczy kraju, niezależnie od kilku mocnych wstrząsów w rodzaju inflacji marki niemieckiej, jakie kraj musiał przeżyć. Wprawdzie znaleźli się na Litwie ludzie, którzy walczyć zaczęli z trudnościami w dziedzinie gospodarczo.ekonomicznej. Rozwijać się zaczął w kraju ruch kooperacyjny, powstała szkoła rolnicza w Datnowie, nie mówiąc o licznych organizacjach i kółkach rolniczych, mleczarskich, ogrodniczych i t.d. Mimo wszystko wciąż jeszcze dziedzina gospodarcza leży na Litwie odłogiem. Dotyczy to w pierwszym rzędzie eksploatacji bogactw przyrodzonych kraju, niedostateczna organizacja importu, eksportu, rzemiosł, przemysłu i t.p. Litwa nie zwracała dotąd należytej uwagi na znaczenie portu, jakim kraj w obecnej chwili rozporządza.

Sprawy gospodarcze traktowane były przez rząd dość chaotycznie, czego dowodem jest chociażby reforma rolna, jaką na Litwie przeforsowano, zamykając oczy na jej niesłychanie szkodliwe dla kraju skutki. Ostatnio rząd stara się w części przynajmniej naprawić braki i bolączki litewskiego życia gospodarczego. Rząd zainicjował prace meljoracyjne na roli, osuszanie gruntów, przygotowanie odpowiedniego personelu fachowych agronomów, zaopatrzenie gospodarstw w dostępne kredyty, bardziej celową i dostosowaną do stosunków lokalnych eksploatację lasów i t.d.- Tymniemniej wszystko to jest kropla w morzu. Bez szerszego poparcia społeczeństwa wysiłki rządu nie przyniosą rezultatów pożądanych i nie dźwigną poziomu życia gospodarczego w należytym stopniu. Społeczeństwo powinno rządowi przyjść pod tym względem z pomocą. Droga do dobrobytu prowadzi przedewszystkiem przez podniesienie wydajności pracy społecznej, która na Litwie nie jest zbyt wielka. Niepodobna też usprawiedliwiać braku wydajności pracy na Litwie charakterem narodu, czy warunkach lokalnemi. Robotnik litewski nie jest bynajmniej pod tym względem gorszy od angielskiego, czy amerykańskiego. Robotnik litewski postawiony w amerykańskie warunki pracy z łatwością do niej się przystosowuje i osiąga też same, nieraz zdumiewające wyniki, jakiemi szczycą się pracodawcy i robotnicy Ameryki. Trzeba, żeby społeczeństwo litewskie należycie to pojęło i w miarę możności rozwijało na wszystkich polach jak najbardziej intensywną i celową pracę, zamiast pogrążania się w apatję i marazm, który dziś na Litwie jest zjawiskiem powszednim.-

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I SPRAWY SPOŁECZNE.

Rozruchy w Taurogach.- w ujęciu urzędowej "Lietuvy".-

"Lietuva" N.203 z dnia 10.IX.r.b.

W dniu 9/IX.r.b. ukazał się oficjalny komunikat ministra Obrony krajowej o treści następującej:

"Dziś,w dniu 9/IX o godz.4 popoł.usiłowano wywołać powstanie komunistyczne w Taurogach.W powstaniu wzięli udział niektórzy członkowie partyj lewicowych.Rząd jął się energicznych środków i powstanie szybko zlikwidował.Toczy się surowe śledztwo w sprawie wykrycia i ukarania winowajców.-

Przywódcą powstańców był zwolniony niedawno z armji litewskiej za szpiegostwo kapitan Majus.-

W Kownie dowiedziano się o rozruchach w Taurogach w sposób następujący.W dniu 9 września r-b, na kowieńskiej stacji telegraficznej odzywać się zaczął nagle telegraf z Taurog.Na zapytanie dyżurnego telegrafisty kowieńskiego nadeszła odpowiedź:"Ratunku"..poczem połączenie się urwało i mimo wszelkich wysiłków,Taurogi już się nie odezwały Podobne zjawisko zaszło też z telefonem.Wskutek powyższych okoliczności Kowno kontentować się musiało jedynie przygodnemi wiadomościami.-

Około godz.12 otrzymał Związek Szaulisów wiadomość o zamordowaniu przez powstańców prezesa komisji wyborczej oficera rezerwy Sawickiego.Stąd się wyjaśniło,że pomiędzy powstańcami a władzami bezpieczeństwa toczyła się walka.

O zapoczątkowaniu powstania kursuje kilka wersyj Jedna z nich głosi,że w dniu 8.IX. odbywał się w Taurogach wieczorek taneczny, który zgromadził wiele osób.Jak się okazało, te ostatnie miały właśnie wywołać powstanie.-

Odrazu opanowali powstańcy oddział Banku Litewskiego,zabierając ok.200 tys. lt. Powstańcy zwracali się podobno telefonicznie do różnych miast litewskich z wezwaniem do tworzenia komitetów obrony.-

Podczas likwidacji powstania zginął nieoczekiwanie wskutek tragicznego zbiegu okoliczności por.2 pułku uł. Gesas.Na wiadomość bowiem o rozruchach taurogskich, zorganizował por.Gesas szaulisów i miał dążyć do Taurog na odsiecz.W związku z tem wzniósł on wespół ze swymi szaulisami w nocy barykadę,ażeby utrudnić odwrót powstańców. W tym czasie nadjechało auto z powstańcami, którzy rozpoczęli strzelaninę,kładąc trupem por.Gesasa.-

Według nieoficjalnych wiadomości ujęto podczas likwidacji powstania około 150 powstańców.-

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych udzielając wywiadu przedstawicielom prasy oświadczyło co następuje:

Grupa komunistyczna w Taurogach,wespół z zesłanymi i zamieszkałymi w Taurogach "liaudininkami" i socjaldemokratami zaatakowali czynnie o godz.4 rano d.9.IX.r.b. urząd naczelnika powiatu,posterunek policji i urząd komendanta wojennego.Po rozbrojeniu 6-ciu policjantów opanowali powstańcy pocztę i stację kolejową.Z bandytami współdziałały ciemne,najgorsze elementy miejscowe w sile ok.100 ludzi.W rękach powstańców miasto pozostawało do godz.2 pp. Wysłany oddział wojska zmusił bandytów do ustąpienia.Ludność witała wojsko z entuzjazmem.Poległ jeden bandyta,ciężko raniono dwóch.Reszta zbiegła.Po stronie wojska poległ będący na urlopie por.2 pułku uł.Gesas.-

Kierownicy ruchawki:1/kapitan Majus, wydalony z wojska, bliski "liaudininkom" człowiek; 2/b.poseł na Sejm

socjaldemokrata Mikulskis; 3/członek zawodowego związku nauczycieli,prof.gimnazjum Sołtan.Przywódcy zdążyli w kilku autach zbiec,unosząc zabrane z Banku Litewskiego 200 tys. lit. i 300 dol.Skryli się oni w lasach jurborskich.Oddziały wojska otoczyły las wyławiając winnych.-

Student Banys,członek "Varpasa",który brał czynny udział w rozbrajaniu policji,został później ranny i - po amputacji ręki - leży obecnie w szpitalu taurogskim. Ujęto w Taurogach 60 powstańców.-Za ujęcie kpt.Majusa wyznaczono nagrodę 5.000 lit.

Ludność Taurogów utrzymuje,że wśród zbiegłych przywódców ruchawki było dużo osób nieznanych w Taurogach.Osoby te,korzystając z bliskości granicy niemieckiej i - jak należy przypuszczać z pieniędzy partji komunistycznej,bezpośrednio ruchawkę zainicjowały.-

Jeden z głównych przywódców ruchawki kpt.rez. Majus ur.w 1895 r. we wsi Szandele pow.Taurógskiego.Ukończywszy 4-klasową szkołę w Rosieniach wstąpił w 1915 r. na kursy pedagogiczne T-wa "Rytas" w Wilnie.W 1919 r.wstąpił do szkoły wojennej, którą ukończył ze stopniem podporucznika.Później służył w pułku i pracował w sztabie I-ej dywizji piechoty.W 1922 r. ukończył kursy oficerskie.Przed przewrotem grudniowym zajmował odpowiedzialne stanowisko /oficer informacyjny/ w Sztabie Głównym.Po przewrocie grudniowym podał się do rezerwy.

Kpt.Majus był współpracownikiem kilku pism.-

Według wiadomości nieoficjalnych,oprócz kpt-Majusa na czele powstania w Taurogach stał ~~b.~~ b.poseł do Sejmu Pleczkajtis, który miał również wywołać przewrót w miasteczku Olita.-

W związku z wypadkami w Taurogach przybył p. minister spraw wojskowych Merkis dla pokierowania śledztwem i przeprowadzenia całego szeregu aresztowań.Aresztowania nastąpiły również wśród wielu b. posłów do Sejmu,należących do stronnictwa socjaldemokratów i liaudininków.Główny kierownik zamachu w Taurogach kpt.Majus dotychczas ujęty nie został.-

Według ostatnich wiadomości rozpoczęła się już w Taurogach sesja sądu polowego nad uczestnikami powstania- w ciągu dwóch dni obrad sąd wydał wyrok śmierci na pierwszych sześciu najbardziej winnych przywódców powstania.Wyrok wykonano niezwłocznie.Na ławie oskarżonych zasiada także wiele osób niepełnoletnich.Część powstańców schroniła się na terytorjum łotewskie.-

W sprawie rozruchów w Taurogach udzielił minister spraw wojskowych Daukantas następującego wywiadu przedstawicielom prasy:

Zamieszki w Taurogach nosiły charakter bandycki- Trzy banki bowiem zostały przez bandytów ograbione.W rozruchach brały wprawdzie udział jednostki należące do partyj lewicowych wszelako tego nie należy jeszcze czynić wniosków,ażeby uczestniczyła w rozruchach cała partja, czy organizacja.Rozruchy miały również wybuchnąć w Olicie,wszelako do tego nie doszło.Rząd jął się środków zapobiegawczych, któreby np: mogły gwarantować,iż podobne rozruchy się nie powtórzą.Wszelako rząd litewski nie jest okupantem,czuje się u siebie w domu,to też nie ma zamiaru zmieniać dyzlokacji wojsk i zaopatrzyć Taurogi w garnizon wojskowy.Skoro administracja miejscowa stanie na wysokości zadania,to ekscesy bandytów spełznąć muszą w przyszłości na niczem. Były naczelnik powiatu w Taurogach nie stał na wysokości zadania i dlatego pociągnięty z stał ostatnio do odpowiedzialności sądowej.

Wypadki w Taurogach w niczem nie wpłyną na zmianę sytuacji w kraju.Ochrona wojskowa wzmocniona nie będzie

Uzbrojonych bandytów było w Taurogach około 100 i niemal wszyscy oni zostali aresztowani.Zaledwie 5 - 10 bandytów zdołało dotychczas uniknąć aresztu.Pogłoski o rzekomem wprowadzeniu stanu oblężenia na Litwie nie są uzasadnione.Stan oblężenia nie może być na Litwie wprowadzony z tej prostej racji,że Litwa nie posiada twierdz.-

P r a s a l i t e w s k a o w y p a d k a c h w T a u r o g a c h . -

"Lietuvis" Nr.205 z 15 września r.b.Artykuł p.t.: "Zamieszki komunistyczne w Taurogach". Streszczenie:

Że wszystkich miasteczek Litwy Taurogi najbardziej się zaznaczyły przez swą lewicowość.Już w dniu 17 grudnia nie obeszło się w Taurogach bez strzałów:zbrojne bandy miejscowe rozpoczęły strzelaninę do żołnierzy,którzy mieli jako załoga objąć miasteczko w swe władanie.Jedynie dzięki energicznym wysiłkom wojska,szaulisom i narodowo myślącego ogółu antypaństwowe żywioły zostały uciszone. Spokój trwał przeszło pół roku.Dopiero w dniu 9 września r.b.żywioły antypaństwowe znów działać w Taurogach zaczęły Przebieg rozruchów w Taurogach jest już z komunikatów dostatecznie znany.Zaznaczyć jedynie należy,że wśród powstańców "nie dawało się zauważyć ani jednej jednostki poważnej i etycznej."Twórcy rozruchów wyglądali na bandę rozbójników.Nazywali oni siebie "nowym rządem robotniczym" i występowali rzekomo w imieniu "komitetu obrony republiki".-

Wypadki w Taurogach świadczą,że elementy antypaństwowe nie zasypiają gruszek w popiele i że konieczną jest solidarność pomiędzy grupami narodowemi celem skutecznej walki z pomienionemi żywiołami.-

"Lietuva" N.205 z dnia 15 września r.b. Artykuł p.t. "Należy wyjaśnić". Streszczenie:

W dniu 9 września r.b. miały w miejsce w osławionych Taurogach rozruchy nawpół polityczne, nawpół zaś bandyckie, które zakłóciły spokój okolicy i raz na zawsze splamiły pomieniony zakątek Litwy.Rozruchy taurogskie,jako wynik dość nieoczekiwany wystąpienia żywiołów antypaństwowych zwrócił na się uwagę całego społeczeństwa litewskiego.Nietylko rząd,lecz szersze społeczeństwo pragnęłoby wyjaśnić jakie były w zasadzie motywy rozruchów w Taurogach i jakie stosunki łączą uczestników rozruchów,zwłaszcza ich organizatorów z partjami politycznemi,do których ci ostatni należeli,lub których ideologją się przykrywali.Z komunikatów wynika,że w rozruchach uczestniczył bodaj konglomerat elementów,które w roku ubiegłym cieszyły się specjalnemi względami rządu lewicowego.Dziwną bowiem jest rzeczą,że w owych zamieszkach,noszących charakter bandycki,brała udział jakaś podejrzana "koalicja",złożona z lewicowych żywiołów.Jeszcze więcej dziwnym jest fakt,że pewni znani na Litwie działacze lewicowi tak nieoczekiwany znaleźli przytułek w Polsce,której nie łączą z Litwą żadne stosunki normalne.wychodziłoby na to,że między działalnością żywiołów lewicowych na Litwie, a politycznemi dążnościami Polski zachodzi jakiś tajemniczy związek.-

Lokalne rozruchy w głuchem miasteczku prowincjonalnem nie mogły oczywiście wywołać większych zamieszek na terytorjum całej Litwy.Temniemniej rozruchy w Taurogach są ostrzeżeniem dla rządu i społeczeństwa litewskiego,że istnieją w kraju żywioły, ośmielające się porywać przeciwko państwu mimo to,że ich zamach w samym zarodku został stłumiony.Błędnem byłoby, rzecz prosta,nadawać nawpół bandyckim rozruchom taurogskim większe znaczenie polityczne i oceniać je jako uplanowany krok polityczny. Niepodobna temniemniej nie zauważyć,że rozruchy taurogskie odbiły się pewnem echem w pewnych litewskich grupach politycznych,które właściwie nie miałyby prawa przytakiwać rozruchom wywołanym przez wpływ niespokojnych towarzyszy.-

Oficjalnie lewicowe grupy polityczne nie wyraziły jeszcze swego stanowiska względem rozruchów w Taurogach.Nie słychać również o tem,azeby partje lewicowe biadały nad losem swych towarzyszy partyjnych w Taurogach.Wychodziłoby więc na to,że nawet socjaldemokraci i liaudininkowie nie solidaryzują z postępowaniem swych członków w Taurogach.Jednakże szersze warstwy społeczeństwa litewskiego zdradzają niecierpliwość i wyczekują wypowiedzenia się w sprawie rozruchów pomienionych partyj litewskich.O ile partje lewicowe potępią wybryk taurogski,jako sprzeczny z ich programem,to społeczeństwo przekona się naocznie,iż zamachowcy działali w Taurogach w zwykłych,awanturniczych celach rabunku bez żadnej na to zgody ze strony swych partyjnych przywódców.Przeciwne zaś stanowisko partyj lewicowych znaczyłoby zgoła co innego i skłoniłoby zarówno rząd,jak społeczeństwo do poczynienia nader poważnych wniosków.Wypowiedzenie się grup politycznych Litwy w sprawie rozruchów taurogskich jest w obecnej chwili wielce przez społeczeństwo litewskie pożądane.Jedynie wówczas bowiem możliwą będzie należyta ocena roli,jaką w życiu litewskiem pragną odegrać lewicowe partje.Jedynie wtedy da się zrozumieć stosunek partyj lewicowych do rządu i do państwa.-

Rozruchy w Taurogach,jak to już zaznaczono,nie rozległy się szerszem echem ani w kraju, ani też zagranicą.Wspomnieć należy atoli o szykowanych, aczkolwiek nie doszłych do skutku podobnych rozruchach w Olicie.Rzuca się w oczy,że rozruchy miały się odbyć w dwuch miasteczkach pogranicznych.Wywołuje to wrażenie,jakgdyby autorzy rozruchów umyślnie wybrali miejscowości,położone przy granicy niemieckiej i polskiej,tak,azeby wrazie niepowodzenia niezwłocznie umknąć zagranicę.Niektórzy sądzą,że nie bez wpływu na to pozostał kapitał obcy.

Wyraźną jest rzeczą jedynie,że żadne zamieszki i zamachy stanu w warunkach obecnych nie znajdą szerszego poparcia w społeczeństwie i że rząd rozporządza dostateczną ilością środków,azeby wszelkie rozruchy niezwłocznie zlikwidować.Z drugiej zaś strony sami zamachowcy nierozsądnie igrając życiem własnem i życiem ludzi innych ściągają na się wyrok potępienia ze strony szerokich mas ludności-.

Awanturniczo-bandyckie rozruchy w Taurogach są wskazówką dla rządu i społeczeństwa,że trzeba solidarnie czuwać nad utrzymaniem w kraju ładu,zwłaszcza w momencie kiedy się zbliża termin referendum.Mimo,że praktycznie nie należy się liczyć z możliwem powtórzeniem się rozruchów taurogskich,niepodobna temniemniej zapominać,że żadne państwo nie może uniknąć elementów antypaństwowych. Elementy antypaństwowe zawsze mogą zawsze sprawić rządowi i społeczeństwu litewskiemu niespodziankę,to też państwo winno izolować niebezpieczny element od zdrowego ogółu.-

---

"Lietuvos Žinios" Nr.207 z dnia 17 września r.b.

Artykuł p.t."Istotne przyczyny". Streszczenie:

Powstanie taurogskie w obecnych warunkach życia politycznego Litwy jest objawem tak poważnym,że zasługuje na szersze omówienie.Potępienie objawu takiego nie wystarcza.O ile nie wyszuka się właściwych przyczyn objawu w takim razie zgodnie z prawem natury,przyczyny te wywołają prędzej czy później skutki analogiczne.Wszysc. też którym zależy na interesach państwa litewskiego winni rozważyć okoliczności,towarzyszące powstaniu taurogskiemu i postawić odpowiednią djagnozę wewnętrznej choroby kraju.- Zwłaszcza zalecałoby się to uczynić członkom rządu,na który spada cała odpowiedzialność za niedomagania kraju.

Z ocen,jakich się wypadki taurogskie doczekały w prasie oficjalnej niepodobna jednak wnioskować,ażeby powstanie taurogskie miało być należycie i wszechstronnie rozpatrzone.Urzędowa "Lietuva" znalazła jedną tylko przyczynę wypadków,a mianowicie słabość i bezczynność miejscowych organów administracyjnych.W myśl więc recepty "Lietuvy" dla uniknięcia dalszych rozruchów i niepokojów, wystarczyłoby jedynie jeszcze większe wzmocnienie ochrony wewnętrznego ładu w kraju.Wiadomą jest jednak rzeczą,że recepty takiej zamało.Gdyby bowiem dla zapobiegnięcia spotkaniom i zamieszkom wystarczała liczna policja,w takim razie nie było wcale rozruchów w krajach o dyktaturze jak Rosja Sowiecka, lub Hiszpanja.Tymczasem właśnie w owych krajach zamachów i rozruchów jest jak najwięcej. Środki policyjne mogą jedynie sytuację zawikłać,lecz sprawy nie przesądzą i właściwych przyczyn nie usuną.

Wszystko ma swoje granice.Większe państwa znosić mogą stosunkowo łatwo przewroty czy powstania.Wszelako dla Litwy każde powstanie grozi zagładą.To też ci,którzy stoją dziś na czele państwa litewskiego dawno już powinniby pomyśleć nad tem,że przyczyny wywołujące w kraju niepokój muszą być usunięte.Przecież demokratyczne społeczeństwo litewskie zgodziło się na rząd tautininków nie w tym celu,ażeby kraj miał się nurzać we krwi.Potępiając przeto wszelkie powstania,niepodobna zamilczeć o przyczynach jakie je wywołują.

S p r a w a   r e f e r e n d u m   w   p r a s i e   l i t e w s k i e j .-

"Lietuva" N.205 z dnia 16 września r.b. Artykuł p.t." "Referendum i zmiana konstytucji". Streszczenie:

Najciekawszą sprawą obecnej litewskiej polityki wewnętrznej jest kwestja referendum.Wiele dotychczas w tej sprawie pisano i mówiono, wiele też krążyło dokoła tej sprawy mniej lub więcej prawdziwych pogłosek,wszelako nic pewnego dotychczas nie wiedziano.Tłumaczy się to tem, że instytucjepaństwowe zajęte pracą przygotowawczą nie miały właściwie racji uprzedzać wypadków i przed czasem rozwodzić się nad sprawą referendum.Obecnie są już realne dane,które świadczą o zbliżaniu się terminu referendum.Departament samorządów rozesłał już do wszystkich gmin wiejskich i miejskich okólnik ministra spraw wewnętrznych, polecający rozpoczęcie układania list wyborczych i zakończenia tej pracy w dniu 30 września r.b.

Na listy owe wciągnięci być mają wszyscy obywatele kraju którzy osiągnęli wiek 24 lat. Wyłączone być mają jedynie osoby karane drogą sądową. Samorząd miasta Kowna sprawdzać będzie listy wyborców w dniach najbliższych. Posiadający prawo głosowania trzymają odpowiednie kartki, które w swoim czasie wrzucą do urn wyborczych. W prasie już się ukazały konkretne wiadomości o zmianie konstytucji. Tak np: w jednym z ostatnich numerow "Lietuvisa" omowione zostały zamierzone zmiany Konstytucji pod względem terytorjalnym.

Wprawdzie artykuł "Lietuvisa" nie jest jeszcze komunikatem oficjalnym jednakże pozwala się domyślać, po jakiej linji pójdzie kwestja zmiany konstytucji. Z "Lietuvisa" wynika również, że konstytucja nie ulegnie kompletnej zmianie, a tylko zostanie w swych głównych zasadach odpowiednio zredagowana, tak ażeby istotnie odpowiadać interesom kraju.

Po za zmianami terytorjalnemi niewątpliwie ulegną zmianie również paragrafy konstytucji, traktujące o prezydencie republiki o jego wyborach i stosunkach z sejmem, z rządem wykonawczym, o stwarzaniu gabinetu ministrów o ordynacji wyborczej i t.d. Wszystkie te sprawy oddawna już dojrzały. Ogół litewski dawno też jest zdania, że konstytucję zmienić należy.-

"Lietuva" N.206 z dnia 16 września r.b. Artykuł p.t. "W oczekiwaniu na nowe podstawy państwa". Streszczenie:

Wiadomą jest rzeczą, że w polityce litewskiej dominujące miejsce zajmują obecnie dwa problemy: w polityce zagranicznej konsolidacja stosunkow polityczno-ekonomicznych z sąsiadami, w polityce wewnętrznej zaś prawo referendum. Dotychczas bowiem stosunki Litwy z sąsiadami wnosiły w życie litewskie wiele chaosu pod względem ekonomicznym /np: zakaz niemiecki importu mięsa z Litwy/. Referendum znow zadecyduje, czy państwo litewskie wciąż jeszcze będzie zdane na łaskę i nie łaskę partyj sejmowych, czy też ustabilizuje swe życie polityczne na trwałe. Obecnie Litwa stoi na rozdrożu. Zwraca to nawet uwagę zagranicy. Referendum będzie publicznym egzaminem narodu litewskiego w zakresie polityki i w zależności od wyniku tego egzaminu zależeć będzie dalszy los państwa, od tego czy naród litewski należycie zrozumie swe obowiązki, czy też wykaże, że do swych zadań jeszcze nie dorosł.

Sądząc z obecnych nastrojów politycznych na Litwie oraz z wrażeń podróży p. Prezydenta Państwa po Litwie, nie należyłoby wątpić, że narod litewski opowie się za nowym ustrojem, jaki na Litwie od dnia 17 grudnia r.ub zapanował. Rząd posiada informacje ze wszystkich zakątków Litwy. Rząd jest przekonany też, że narod opowie się za ~~zmi~~ zmianą Konstytucji. Jedynie na tej podstawie rząd zdecydował się w najbliższym czasie referendum przeprowadzić- W innych bowiem okolicznościach rząd nie miałby racji z przeprowadzeniem referendum śpieszyć. Rząd mogłby wówczas kilka lat krajem kierować i ostatecznie swe wpływy wzmocnić. Niezadowolenie z ekstremistyczny elementów, jakie się ujawniło w pewnych miejscowościach nie jest jeszcze wskazówka, że w państwie litewskiem nie ma ładu i że działalności żywiołow antypaństwowych sprzeciwiają wszyscy uświadomieni Litwini. Jedynem pragnieniem ludzi dobrej woli w kraju jest doczekanie ustalonego ustroju państwowego, ktoryby dał swemu krajowi jak najlepsze warunki pracy i życia co pozwoliłoby narodowi litewskiemu na rozwój w wielkiej rodzinie kulturalnych narodow Europy.

Rząd bierze pod uwagę ogólne pragnienia ludności i w takim też duchu referendum opracować należy.

Pewne grupy polityczne są wrogo w stosunku do referendum usposobione.Nie chcąc zmiany konstytucji litewskiej, to znaczy nie chcąc ustabilizowania się obecnej najodpowiedniejszej dla Litwy formuły ustroju,pomienione grupy inspirują swych stronników przeciwko zamierzonym przez rząd tautininkow reformom.Trudno zrozumieć motywy postępowania grup opozycyjnych.O ile bowiem są one wyrazicielami woli narodu w takim razie dlaczegoż nie pozwalają woli tej wyrazić się przy pomocy referendum?O ile wreszcie opozycyjne grupy sądzą,że referendum się nie powiedzie to dlaczego się go obawiają?Nietylko grupy lewicowe nie chcą przeprowadzenia referendum.Nie chcą go także grupy prawicowe.Smutnym jest wielce dla Litwy objawem,że ekscytowane przez pewne grupy lewicowe ciemne żywioły w kraju przy pomocy swych niezliczalnych rozruchów i zamachow pragną zmusić rząd do odłożenia referendum ad calendas graecas.Jedynie bowiem obawą przed referendum tłumaczyć można ostatnie rozruchy w Taurogach,których sprawcami stali awanturnicy i bandyci."Powstanie taurogskie" wypadło,jakgdyby przez ironję losu akurat w chwili,kiedy w Genewie bawił litewski premjer.Incydent taurogski i polityczne stanowisko jego uczestników jest dla rządu litewskiego ostrzeżeniem,że nie należałoby udzielać wolności bandyckiej ideologji oraz ludziom o bandyckiem stanowisku

W przededniu przeprowadzenia niezbędnych dla państwa reform,rząd powinien czujnem okiem śledzić za tem,ażeby wola narodu mogła swobodnie się wyrazić i ażeby żadni zamachowcy w rodzaju taurogskich nie mogli jej swymi wyskokami sfałszować.

"Lietuva" Nr.206 z dnia 15 września r.b.. Artykuł p.t "Referendum". Streszczenie:

Wiadomo już,że referendum przeprowadzone zostanie w niedalekiej przyszłości.Niewiadomo wprawdzie jakie formy konkretne przybierze referendum,lecz stwierdzić jedynie trzeba,że nietylko nie nosi ono cech sprzecznych z zasadami demokratyzmu,lecz jest najwyższem zrealizowaniem ideałów demokracji i jako takie pociągnąć winno za sobą wszystkich obywateli, stojących na płaszczyźnie demokratyzmu.Rząd litewski nie wątpi,że ludność należycie wysiłki jego oceni i że za referendum jednomyślnie się opowie.

"Lietuva" N.209 z dnia 17 września r.b. Artykuł p.t. "Dlaczego?". Streszczenie:

Dużo już na temat referendum pisano.Wszelako może się wydać wątpliwem,czy wskazaną jest zmiana konstytucji.Skoroby się zaś zakwestjonowało zmianę konstytucji w takim razie referendum również byłoby zbyteczne.

Braki konstytucyjne ujawniają się zwłaszcza w państwach jakie powstały na gruzach Rosji,Austrji i Niemiec.Litwa też nie stanowi pod tym względem wyjątku.Konstytucja litewska obmyślana była naprędce,to też po pewnym czasie zarysowywać się zaczęły braki.Nie należy jednak tego bynajmniej przypisywać niesumienności, czy nieudolności twórców Konstytucji.Stwierdzić jedynie należy, że konstytucja litewska nie odpowiada już wymaganiom obecnym i dlatego koniecznie domaga się zmiany.Podkreślić należy dwie okoliczności w jakich powstawała konstytucja litewska:z jednej strony na konstytucję wpływały prądy

rewolucyjne sąsiedniej Rosji,z drugiej zaś - brak doświadczenia dawał się mocno we znaki.Naród litewski żył prawdziwie życiem niepodległym jedynie do czasu unji z Polską 500 lat dzieli Litwę od owego okresu.Nic też dziwnego,że polityczne tradycje z okresu Olgierda czy Gedyminanie mogły się zachować w łonie narodu litewskiego,a zresztą tamte czasy zbyt się różnią od dzisiejszych,ażeby móc przeprowadzić jakąkolwiek analogję.W skutek powyższych okoliczności nie należy się dziwić,iż konstytucja litewska oddawna już wykazuje braki,które z rokiem każdym się zwiększają,domagając się radykalnych zmian.-

"Rytas"Nr.209 z dnia 10 września r.b. Artykuł p.t.:

"W oczekiwaniu na referendum". Streszczenie:

Referendum w sprawie pewnych zmian w konstytucji litewskiej jest nową kwestją,jaka się na horyzoncie polityki wewnętrznej Litwy wyłoniła.Kwestja ta wypłynęła bezpośrednio po przewrocie grudniowym.Trudno się spierać,iż konstytucja litewska nie jest czemś doskonałem lecz z drugiej strony wątpić niepodobna w to,że konstytucja nie jest znów tak bardzo chybiona.Nie czas dziś mówić o tem,czy konstytucja koniecznie winna ulec zmianom. Stanowisko rządu tautininków jest widocznie w tej sprawie stanowcze i dlatego spory na ten temat byłyby zgoła jałowe.mimo,że dotychczas nie ogłoszono oficjalnie poszczególnych paragrafów,mających ulec zmianie i niewiadomy jest termin referendum,jednakże sprawy te zasługują na omówienie.

Sprawa zmiany konstytucji o wiele jest donioślejszą aniżeli wybory do Sejmu, czy też zmiana jakiejś innej ustawy.Na zasadach konstytucji opiera się całe życie narodu i państwa litewskiego,podobnież,jak państw innych.Świadczy o tem historja.Być może,że w pewnych krajach kwestja ta nie zasługuje na głębsze omówienie zwłaszcza tam,gdzie panuje dyktat ra,jak np: we Włoszech i w Polsce.Wszelako i w tamtych krajach mogą ludzie mniej czy więcej obszernie w sprawach zmiany konstytucji się wypowiedzieć.Tem bardziej byłoby to naturalnem dla Litwy,która nie jest przecież oficjalnie zależną od dyktatora i która w której jaka taka konstytucja po dziś dzień obowiązuje.W sprawie zmiany konstytucji na Litwie powinno się przedewszystkiem wszechstronnie wypowiedzieć prasie.Organy rządowe mają zakończyć zbieranie list wyborczych do dnia 30 września r.b. Przypuścić należy,iż rząd konkretnie już przewidział datę referendum,wszelako jej oficjalnie nie ogłaszają.Przypuszczać należy,iż referendum zostanie przeprowadzone przed wiosną roku przyszłego.Tak czy inaczej czasu nie pozostanie zbyt wiele.W związku z powyższem należałoby dzielić pewnych swobod prasie,która przecież we współczesnem życiu odegrywa tak doniosłą rolę.Litwa jest pod tym względem wyjątkowo niepomyślnej sytuacji.Próżne są wysiłki redaktorów i osób zainteresowanych w kierunku zwiększenia poczytności tego czy owego pisma drogą uczynienia go interesującym.Dzisiaj na Litwie po za urzędowemi "Lietuvisem" i "Lietuvą" niema organu,któryby mógł się wypowiedzieć swobodnie w takiej czy w owej sprawie.Pisma litewskie stają się biuletynami ogłoszeniowymi.Zrozumieć można cenzurę wojenną kiedy okoliczności istotnie tego wymagają.Obecnie jednak kiedy zbliża się tak doniosła chwila, jak rozpisanie referendum cenzura wojenna jest objawem dziwnym i niepożądanym.

"Rytas" Nr.210 z dnia 19 września r.b. Artykuł p.t. "Nasz lud, a referendum". Streszczenie:

W zakresie polityki lud wiejski jest na Litwie bardzo konserwatywny i nieufny.Lud litewski zdążył już przywyknąć do demokratycznego ustroju republiki jaki wprowadzony został przez litewski Sejm ustawodawczy na podstawie dotychczas obowiązującej konstytucji.Lud litewski inowacji nie lubi i nie uznaje.Powinni to mieć na uwadze twórcy referendum i zamiast bezmyślnie lansować projekty reorganizacji państwa litewskiego powinniby zbadać lepiej nastroje ludowe.Przekonaliby się wówczas,że lud bynajmniej nie stoi na stanowisku zmiany konstytucji,a odwrotnie,będąc przywiązanym do wszystkiego co go obowiązywało dawniej niezadowoleniem powita wszelkie próby zmierzające do stworzenia nowej sytuacji.Konserwatyzm ludu litewskie go nie da się tak łatwo pokonać.Pozatem liczyć się należy z ciemnotą ludu,który w większości wypadków gazet nie czytuje i całkiem się w sprawach polityki nie orjentuje.

"Lietuvos Žinios" Nr.207 z dnia 16 września r.b. Artykuł p.t.:"Wciąż nie chcą zrozumieć". Streszczenie:

Gdy się wyjaśniło,że wszystkie partje demokratyczne ujemnie są ustosunkowane względem projektu referendum prasa urzędowa obrała dziwny sposób oświetlania tego stanowiska, nazywając je obawą przed referendum. Niedawne są jeszcze czasy kiedy właśnie prasa opozycyjna posądzała sfery rządowe o obawę przed referendum,która się wyrażała w ciągłem odkładaniu terminu referendum. Prasa opozycyjna,stała wtedy,podobniez jak i teraz,na stanowisku co rychlejszego przeprowadzenia referendum, dając tem samem dowód,że się bynajmniej referendum nie obawia-żądanie swe wysuwała opozycja powodując się nie jakiemiś egoistycznemi celami, lecz ze względów czysto państwowych.Dziś całe polityczne życie na Litwie zamarło. Nie daje się odczuwać żadnej pracy twórczej.Na litwie niby w stojącem bagnie roją się jedynie ciemne żywioły i anarchistyczne elementy,które bawią się w zakłócanie nie spokoju publicznego.Dłużej tak trwać nie może.To też o ile rząd wysunięty przez przewrot grudniowy istotnie ma zamiar liczyć się z wolą narodu,jaką sięprzez referendum na wykazać,niechaj referendum co prędzej przeprowadza.

Co się tyczy zasadniczego stanowiska partyj opozycyjnych to zdaniem tych ostatnich podstawą legalnego rządu po za terytorjum jest przedewszystkiem konstytucja.Fizyczna przewaga w takich wypadkach nie może na długo zapewnić rządowi trwałości, zwłaszcza w kraju,gdzie ludność miała już czas przywyknąć do tradycyj legalnych opartych na konstytucji.Panstwo litewskie nie zostało stworzone na jeden dzień.Wszyscy ci,co się mienią kierownikami państwa litewskiego winni spoglądać na dalszą metę i na tej tez zasadzie swe poczynania opierać.W związku z tem partje opozycyjne nie uważają za możliwe popieranie projektowanego przez tautininków referendum.Dawna to juz zasada,że "dura lex set lex" o czem zdają się tautininkowie zapominać.Uświadomieni obywatele Litwy nie mogą się zapatrywać na ustawodawstwo,jako na świastek papieru,który w każdej chwili można podrzeć i zastąpić innym. Stanąwszy bowiem nagruncie nie liczenia się z konstytucją panstwo zaczyna staczać się po równi pochyłej ku przepaści.Zatraca się wówczas wszelkie poczucie odpowiedzialności przed historją i wynikiem tego może być jedynie anarchja.-

W y w i a d "L i e t u v y" z l i t e w s k i m mi n i s t r e m o ś w i a t y w s p r a w a c h o ś w i a t o w y c h n a L i t w i e .-

"Lietuva" Nr.210 z 19 września r.b. Streszczenie:

Alarm,jaki prasa wszczęła z okazji pretensji
Ministerstwa Oświaty do gmachu b.Sejmu nazwał minister
jałowym sporem.Gmach b.Sejmu jest w chwili obecnej mi-
nisterstwu Oświaty ogromnie potrzebny ze względu na dot-
kliwy brak lokali szkolnych.W dotychczasowych warunkach,w
jakich zmuszonajest uczyć się młodzież w Kownie,nie mo-
że być mowy o spełnianiu elementarnych przepisów hygjeny
Gmach b.Sejmu należał dawniej do ministerstwa Oświaty i
jedynie czasowo gabinet ministrów przekazał gmach Sej-
mowi.Nic też dziwnego,że gabinet ministrów zwraca obec-
nie pomieniony gmach ministerstwu Oświaty,udzielając pre-
zydjum i kancelarji Sejmowej lokalu w obecnym gmachu dru.
karni państwowej.-

Opłata uniwersytecka wynosić ma 100 litów sem-
mestralnie,oprócz opłaty dodatkowej co do której jeszcze
się nie porozumiano.Podwyższenie opłaty za naukę w wyż-
szej uczelni było nieuniknione w związku z rozwojem uni
wersytetu,potrzebą nowych laboratorjów,rozszerzenia bib-
ljoteki i t.d.mimo wszystko opłata uniwersytecka nie bę-
dzie przewyższała normy łotewskiej,względnie przedwojen
nej rosyjskiej.-

Gabinet ministrow wyznaczył w roku bież. 155
stypendjów na uniwersytecie kowieńskim oraz 30 stypendjów
w akademji rolniczej w Datnowie.Odbywającym studja zagra-
nicą przeznacza się ogołem 30 stypendjow,z czego 10 sty-
pendjum wyznacza ministerstwo Rolnictwa, 10 - ministerst-
wo Obrony Krajowej,i 10 - /dla artystow/ - Gabinet mini.
strów.- Przy wyznaczaniu stypendjow zwraca się większą
uwagę na specjalistow w naukach realnych,ktorzyby po pow-
rocie z zagranicy mogli połużyć dla kraju odpowiednie za
sługi.-

W związku z rozwojem oświaty na Litwie zachodzi
coraz większa potrzeba wykwalifikowanych nauczycieli.Usu-
wa się przeto nauczycieli,ktorzy do dnia 5 sierpnia 1925
roku nie złożyli wymaganych egzaminow i zastępuje się nau
czycieli takich osobami posiadającemi odpowiedni cenzus n
naukowy.Usunięci nauczyciele mają wszelako możność naby-
cia cenzusu i powrotu na swe utracone stanowisko.-

Jedną z głównych trosk ministerstwa Oświaty jest
zakładanie szkoł specjalnych. Kwestja ta żywo interesuje
cały ogół.ministerstwo rozpoczyna od przygotowania perso-
nelu nauczycielskiego.Zagranicą odbywa w chwili obecnej
studja 12 stypendjistow ministerstwa Oświaty.Główną bowiem
przeszkodą na drodze otwarcia specjalnych szkół jest
brak specjalistów.wszelako już w roku bież. zdążyło mini-
sterstwo otworzyć kilka szkół rzemieślniczych.Ostatnio
stworzono taką szkołę w Poniewieżu i w Telszach.Młodzież
do szkół rzemieślniczych chętnie uczęszcza.-

Wprowadzenie przymusowego nauczania powszechne
go nie jest narazie aktualne ze względu na nieprzezwycię.
żone trudności natury finansowej.Sama budowa kilku ty-
sięcy szkół powszechnych pochłonęłaby miljony nie mowiąc
ju nawet o narzędziach naukowych,nadzorze sanitarnym i
t.d.Co się bowiem tyczy personelu nauczycielskiego to
brak go nie jest już dziś tak poważny,jakim był do niedaw
na.mimo wszystko Litwa ku wprowadzeniu powszechnego przy
musu szkolnego zmierza.Spokojna ewolucja i wolny postęp
w kraju dokonają reszty.-

"Lietuva" o zjeździe naczelników powiatów.-

"Lietuva" N.207 z dnia 17 września r.b.Artykuł p.t.: "Po zjeździe naczelników powiatów.". Streszczenie:

W dniach ostatnich odbył się w Kownie jeden z kolejnych znazdów naczelników powiatów.Na zjeździe tym poruszano projekty ustawy o policji oraz projekt statutu naczelników powiatu.Oba te projekty są ważne,gdyż dotyczą stosunków rządu centralnego z organami prowincjonalnemi.-

Zobowiązująca po dziś dzień na Litwie ustawa o milicji oraz wydane w różnych czasach instrukcje,które regulowały działalność policji litewskiej nie były uzgodnione w jedną całość i dlatego nie odpowiadały potrzebom organizacji polityki.W wysuniętym na ostatnim zjeździe projekcie powyższe braki zostały ujawnione.Projekt ustawy o policji przewiduje całokształt złożony z dawnej ustawy o milicji,z późniejszych instrukcyj rządowych oraz z kilku nowych uzupełnień.Dotychczas niewiadomo było jaka rola właściwie przypada policji w życiu praktycznem.Czy policja ma się ograniczać do roli instytucji walczącej wyłącznie z przestępcami,czy też spoczywa na niej inny jakiś obowiązek?Pytanie powyższe znalazło wreszcie swą odpowiedź w pomienionym projekcie ustawy o policji,który przewiduje,iż policja w pierwszym rzędzie stoi na straży bezpieczeństwa publicznego,a następnie jest pośredniczką pomiędzy centralnym rządem wykonawczym a społeczeństwem.Projekt przewiduje dalej organizację mocnej i jednolitej korporacji policyjnej o wojskowej ostrej dyscyplinie. Projekt przewiduje instytucję oficerów policji,któraby pozwalała na lepszą ocenę zdolności i zasług poszczególnych jednostek co z kolei umożliwiłoby stworzenie wykwalifikowanego kierownictwa polityki.-

Niemniej ważną jest druga projektowana na zjeździe naczelników powiatów ustawa,a właściwie statut,który wiele pożądanych nowości wniosłaby do litewskiego życia administracyjnego.Do niedawna jeszcze naczelnicy powiatów korzystali z wielce ograniczonych praw i mieli tak ograniczone funkcje, że częstokroć powstawało pytanie w jakim celu naczelnicy powiatów istnieją.Nic też dziwnego, że nie tak dawno jeszcze wysuwano całkiem poważnie kwestję całkowitego zniesienia instytucji naczelników powiatów i powierzenia ich funkcji prezesom rad powiatowych. W krajach gdzie administracja stoi wysoko,inicjatywa wyłania się zwykle ze strony niższych organów administracyjnych.Na Litwie niestety inicjatywa taka wyjść powinna zgóry,gdyż administracja, a zwłaszcza niższe jej organy nie stoją dotychczas na odpowiednim poziomie.Nie było dotychczas na Litwie organu,któryby jednoczył i uzgadniał działalność różnych poszczególnych,lokalnych urzędów administracyjnych.Pomieniony projekt statutu naczelników powiatów przewiduje usunięcie powyższego braku.Statut przewiduje rozszerzenie praw i kompetencyj naczelników powiatów. Według statutu naczelnicy powiatów stają się najwyższymi przedstawicielami miejscowej władzy administracyjnej, których obowiązkiem jest baczenie nad ładem społecznym oraz nadzór i kontrola nad działalnością miejscowego personelu administracyjnego.Przy przyjmowaniu pracowników na powiatowe stanowiska administracyjne decydujący głos przypadałby naczelnikom powiatów.W ten sposób naczelnicy powiatów staliby się właściwie gospodarzami tych ostatnich zależnymi od nominacji Prezydenta Republiki i nie potrzebującymi się obawiać odtąd zmiany rządu czy też zmiany swego bezpośredniego kierownictwa.-

Oba pomienione projekty stanowią istną epokę na drodze doskonalenia apartu administracyjnego na Litwie.Należało by oba te projekty niezwłocznie wprowadzić w życie drogą wydania odpowiedniego dekretu rządowego nie czekając aż się zbierze Sejm.W kraju miały już miejsce precedensy podobnego wprowadzania w życie pożądanych dla państwa projektów.Niema też obawy ażeby ktoś przeciwko wprowadzeniu w życie tak potrzebnych dla administracji litewskiej projektów zaprotestował.

Sprawa bezrobocia na Litwie.-

"Lietuva" N.205 z dnia 10 września r.b. Artykuł p.t. "Kwestja bezrobocia". Streszczenie:

Przed wojną kwestja bezrobocia nie była tak dotkliwą bolączką jak obecnie, gdyż istniała możliwość swobodnej emigracji.Bezpośrednio po wojnie na Litwie było pod tym względem dosyć pomyślnie,gdyż nie zbywało ani na pracy ani na chlebie.Zarobek znaleść mogli nietylko Litwini, lecz nawet obcokrajowcy,zwłaszcza inteligenci Wszelako sytuacja ekonomiczna na Litwie uległa dużej zmianie, zwłaszcza odkąd się zaczęła inflacja marki niemieckiej.Oszczędności rolników, zgromadzone w pocie czoła w latach wojny i w pierwszych latach po wojnie rozpłynęły się bez śladu przynosząc krajowi ogromne straty.W związku z powyższym objawem głównie zaczęło się na Litwie ujawniać bezrobocie,które przybrało spore stosunkowo rozmiary zimą 1925 i 1926 roku.W lipcu 1925 roku w samem tylko Kownie zaregestrowano 2.169 bezrobotnych w czem 479 kobiet.Samorząd miasta Kowna dał pracę jedynie 1068 ludziom.Część bezrobotnych otrzymywała zapomogi pieniężne.Część zaś zatrudniona była przy robotach kanalizacyjnych.W Wierzbołowie i Kibartach liczba bezrobotnych wynosiła 1520,w Poniewieżu - 300,w Jurburgu - 400,w Taurogach - 200,w powiecie 1250,Z nastaniem zimy liczba bezrobotnych zaczęła wzrastać.W Szawlach okazało się około tysiąca bezrobotnych, tyleż w Radziwiliszkach,Żagarach, Janiszkach i Kurszanach.Przypisać to należy powrotowi z robót polnych na Łotwie robotników litewskich.W początkach zimy na terenie całej Litwy zarejestrowano w 1925/26 roku około 6.000 bezrobotnych.W związku z powyższem rząd przewidział w budżecie na 1927 roku na roboty publiczne trzy miljony litów,licząc na każdego bezrobotnego po 15 dni pracy w miesiącu oraz po 6 litów wynagrodzenia dziennie.Z nastaniem zimy rząd jął się innych metod walki z bezrobociem.Rząd śledzić zaczął za tem,ażeby organizowane przez samorządy roboty publiczne były produkcyjne i żeby bezrobotni istotnie pracowali nie zaś bawili się w partactwo,jak to niejednokrotnie miało miejsce.-

W budżecie na 1927 rok nowy rząd przewidział następujące pozycje na roboty publiczne:1/melioracja - 2.500.000 lt., organizacja samorz.robót publ. - 2 milj.lt sortyment lasów - 0,5 milj.lit. naprawa dróg lądowych 0,5 milj.lit. budowa - 0,5 milj.lt.- budowa chłodni - przy komorze celnej w Kłajpedzie 300.000 lt. budowa portu rybackiego przy ujściu rzeki Świętej 190.000 lt. Ogółem na walkę z bezrobociem przeznaczono w budżecie w 1927 roku około 8.miljonów litów.Zaznaczyć należy,że rząd nie asygnował odpowiedniej sumy na budowę kolei Telsze-Kłajpeda,gdyż czynna obecnie linja kolejowa Amale Telsze nie posiadając swego naturalnego zakończenia w porcie Kłajpedzkim nie ma jednocześnie większego znaczenia.-

VI. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.-

Wywiad "Rytasa" z zastępcą Prezesa Dyrekcji Portowej w Kłajpedzie w sprawach portu.-

"Rytas" Nr.211 z dnia 20 września r.b.Streszczenie:

P.Galwanauskas,pełniący od kilku miesięcy obowiązki Prezesa Dyrekcji Portu Kłajpedzkiego w zastępstwie zmarłego ostatnio Prezesa Dyrekcji p.inż.Naruszewiczusa udzielił "Rytasowi" wywiadu w zakresie prac portowych. Obejmując się obowiązki p.Galwanauskas zastał kierownictwo portu zorganizowane w sposób następujący:

1/Zarząd kapitanów /rada kapitańska/do którego należała regulacja handlu, 2/zarząd prac,do którego należały wszelkie remonty, prace w porcie i t.d.Niezależnie od tego istniała dyrekcja portowa złożona z trzech osób o bardzo szerokich prawach,od której zależała najwyższa administracja portu,jego eksploatacja, utrzymanie i rozwój.Podkreślić należy,że port kłajpedzki jest wielkim zakładem przemysłowym i dyrekcja musi rozstrzygać o sprawach finansowo ekonomicznych do jakich należy ustalanie opłat,eksploatacja portu,zawieranie kontraktów,zakupy materjałów i t.d.

P.Galwanauskas zamierza przekształcić administrację portową na nowych zasadach.Oba zarządy kapitański i prac pozostaną,wszelako z wyraźnie określonemi funkcjami, a mianowicie: zarząd kapitanów - sprawować będzie nadzór nad ruchem statków, nad policją portową i t.d. zaś z zarząd prac - będzie miał pod sobą cały resort inżynieryjny,jak remont wybrzeży,tam,nadzór nad fabrykami i t.d.Cała zaś odpowiedzialność za rachunki oraz sprawy finansowe należeć będzie do specjalnego wydziału finansowo-ekonomicznego,który na podstawę przyjmie pod ójną buhalterję.W ten sposób osiągnie się najbardziej ekonomiczny i tani system rządów w porcie kłajpedzkim.Tą drogą osiągnie się redukcję personelu administracyjnego,a jednocześnie maksymalną wydajność pracy robotników pozostałych.-

Niezależnie od spraw organizacji portu,jedną z trosk zastępcy Prezesa Dyrekcji Portowej jest utrzymanie stosunków z Wielką Litwą i zagranicą.

Zasadniczem zadaniem portu jest transport morski oraz ruch w porcie i możliwe zwiększenie tego ostatniego. Zaznaczyć wszakże należy,że mimo minimalnej taryfy kolejowej i znikomej opłaty portowej,port kłajpedzki uważany jest dziś z jeden z droższych portów europejskich.Zjawisko takie zachodzi wskutek bezcelowej i wysokiej taryfy kantorów ekspedycyjnych,zbyt długiej procedury formalnej komory celnej,nieodpowiednie uregulowanie ruchu kolejowego oraz kosztowne transporty prywatne.Pomimo wszystkie zaznaczyć należy,że ruch towarowy w porcie kłajpedzkim systematycznie wzrasta,tak że np: w lutym r.b.port był formalnie zapchany przez statki.W ciągu dwóch - trzech lat stanąx w porcie Kłajpedzkim odpowiednie betonowe urządzenia,które pozwolą na zatrzymywanie się większych statków bezpośrodnio przy brzegu.-

VII. E M I G R A C J A .

"L i e t u v a" o sytuacji Litwinów pruskich.-

"Lietuva" N.207 z dnia 10 września r.b.Artykuł p.t. "Z frontu litewsko-niemieckiego". Streszczenie:

Władze i ludność niemiecka w Prusach Wschodnich zorganizowały systematyczną kampanję przeciwko wszystkie mu co litewskie.Pod tym względem najbardziej jaskrawym przykładem jest osławiona bójka,jaka się w dniu 6 sierpnia roku ub. odbyła we wsi litewskiej w Prusach Wschodnich w Niemulinie.We wsi owej miał się odbyć wielki koncert śpiewaków litewskich z Tylży.Mieszkańcy wsi przygotowali się uroczyście do przyjęcia gości.Wszelako,kiedy przybył statek ze śpiewakami i gośćmi, władze miejscowe nie pozwoliły mu zawinąć do przystani,tłumacząc się,że pomost jest zgniły i nieużywalny.Był to jedynie pretekst,gdyż pomost po dziś dzień jest w doskonałym stanie.Podczas pertraktacji przybyłych statkiem Litwinów z władzami ukazały się na Niemnie statki z niemieckiemi członkami Stahlhelmu,którzy zaczęli grozić Litwinom kijami.Wobec tego goście z Tylzy odpłynęli nieco dalej i wysiedli na brzeg gdzie zostali z radością powitani przez miejscową ludność,poczem wszyscy razem udali się do wsi.Tu wszelako użyli Niemcy miejscowi innego argumentu,a mianowicie nie chcieli zgodzić się na ustąpienie z sali wynajętej już zgóry.Sala napełniła się bojowcami niemieckimi,zaś delegowani panowie:Albatis i Stefanos,którzy w imieniu gości z Tylży przyszli z Niemcami pertraktować zostali kijami pobici i doznali poważnych obrażeń ciała.Rozgrzani tem Niemcy rzucili się z kijami na pozostałych Litwinów,którzy dla uniknięcia bójki powrócili na statek.Zaznaczyć przytem należy,że władze miejscowe w niczem nie krępowały uzbrojonych napastników,którzy jak się potem okazało umyślnie przybyli z innych okolic dla przeszkodzenia uroczystości litewskiej.Cała ta sprawa znalazła się nawet na porządku dziennym Sejmu pruskiego wraz z paru analogicznemi wypadkami.

Inny przykład:Do pewnej wsi przybyło kilku Litwinów,którzy zaszli do gospody napić się kawy.Po obstalowaniu kawy i po uregulowaniu rachunku zabierali się goście do spożycia posiłku,wszelako policja z sali ich wygnała,powiadając,że Litwini mogą pić kawę gdzie indziej i sala jest dla Litwinów zbyteczna.Podobnych faktów da się nazbierać więcej.Połączony z szykanami bojkot Litwinów pruskich jest na porządku dziennym.Miejscowa ludność litewska wystawiona na wpływy germanizacyjne zaczyna tracić grunt pod nogami niespodziewając się znikąd pomocy. Pożądaną by rzeczą było wystosowanie przez rząd litewski energicznej noty,któraby może choć w części zapobiegła nieludzkiemu barbarzyńskiemu traktowaniu Litwinów pruskich przez Niemców.-

"L i e t u v a" o proteście niemieckim przeciwko deportacji redaktorów niemieckich z Kłajpedy.-

"Lietuva" Nr.207 z dnia 15 września r.b. Artykuł p.t. "Protest niemiecki przeciwko barbarzyństwu litewskiemu,a postępowanie władz Niemieckich w Prusach Wschodnich". Streszczenie:

Niemiecki związek prasowy wystosował jak wiadomo w dniach ostatnich publicznyprotest przeciwko wysiedleniu redaktorów niemieckich z Kłajpedy.Protest ten skierowany "do całego świata cywilizowanego" twierdzi,jakoby deportacja redaktorów "jest aktem samowoli niczem nieuzasadnionym,który depcze postanowienia konwencji kłajpedzkiej oraz międzynarodowe przyrzeczenia Litwy." Prasowy związek niemiecki domaga się przytem od swego rządu podjęcia właściwych kroków celem umożliwienia redaktorom niemieckim powrotu do Kłajpedy,przywrócenia na obszarze Kłajpedy wolności prasy oraz wynagrodzenia poniesionych przez tychże redaktorów strat materjalnych w związku z ich wysiedleniem.-

Tak wyglądają skromne żądania niemieckie.Nieraz się zdarzają wypadki,w których występuje na jaw sporo kłamstwa i bezczelności.Powyższy atoli akt prasy niemieckiej i jej "odezwa do świata cywilizowanego" niechybnie bije rekord blagi i bezczelności.Kiedy bowiem i na mocy jakiego aktu międzynarodowego przyrzekła Litwa pozwolić panom Brieskornowi,Leubnerowi i Warmowi na dożywotni pobyt na terytorjum litewskiem niezależnie od ich postępowania i działalności? Na Litwie o przyrzeczeniu takiem nikt nie wie.Nie miało ono zresztą miejsca i zresztą byłoby nonsensem,gdyż żaden rząd nie zgodzi się na przyobiecanie już nietylko obcemu, lecz nawet własnemu obywatelowi,iż go nigdy nie ukarze i nie będzie się starał o ograniczenie jego działalności.Wysiedleni redaktorzy wiele rzecz prosta, mogą rozpowiadać o swej "niedoli".Temniemniej kierownictwo niemieckiego związku prasowego powinnoby zdawać sobie sprawę z absurdalności swych zarzutów pod adresem Litwy.Idąc bowiem po linji logiki niemieckiego związku prasowego dochodzi się do nieuniknionego wniosku,że obywatele niemieccy są na terytorjum litewskiem zgoła nietykalni i dopuszczać wszelkich przestępstw bez obawy uwięzienia czy deportacji.-

Wydaleni redaktorzy oddawna już uprawiali na gruncie kłajpedzkim antypaństwową robotę.Niejednokrotnie już otrzymywali oni ostrzeżenia władz odnośnych.Wobec bezskuteczności tych ostrzeżeń rząd litewski okazał się tolerancyjnym,gdyż nie ukarał redaktorów niemieckich wedle ich"zasług" a tylko się ograniczył do ich wysiedlenia.Trudno o bardziej łagodny wymiar kary.Coby też rząd niemiecki uczynił,gdyby naprzykład obywatele Litwy zaczęli w Królewcu czy Tylży prowadzić robotę antypaństwową o podobnym charakterze,co niemieccy redaktorowie na gruncie kłajpedzkim?

Niemniej dziwne jest również twierdzenie niemieckiego związku prasowego,jakoby rząd litewski wysiedlając pomienionych redaktorów krępuje w czemkolwiek swobodę prasy.

Litwa zbyt wiele okazała cierpliwości w stosunku do zakłócających spokój publiczny elementów na gruncie kłajpedzkim.Szajka opłacanych agentów z za Niemna plwa i poniewiera wszystkiem co jest litewskie,oczernia rząd litewski i jego organy,podszczuwa ludność kłajpedzka przeciwko ludności wielkiej Litwy.Całe lata tolerował rząd litewski zgubną działalność sowicie opłacanych przybyszów.Cierpliwość i tolerancja są godnem uznania,lecz w miarę i naswojem miejscu.Zbyt wielka cierpliwość i tolerancja rozzuchwala jedynie ciemne żywioły antypaństwowe, które przyjmują to za znak słabości i z tem większą bezczelnością prowadzą swą podziemną robotę.W związku z tem wysiedlenie panów Brieskorna,Leubnera,Warna i innych podobnych indywiduów było już sprawą oddawna już dojrzałą i nieuchronnie potrzebną dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na obszarze Kłajpedy.-

Niemiecki związek prasowy przed redagowaniem swego protestu "do świata cywilizowanego" na temat "barbarzyństwa litewskiego" powinienby wejrzeć w stosunki jakie panują w Prusach wschodnich i jak władze niemieckie z Litwinami pruskimi postępują.Prześladowania Litwinów pruskich w zestawieniu z aktem deportacji redaktorów niemieckich z Kłajpedy powinnyby nabrać 10-krotnie większego rozgłosu aniżeli sprawa wysiedlenia,której Niemcy starają się tyle rozgłosu nadać.Niemiecki związek prasowy umyślnie zamyka oczy na owo istotnie barbarzyńskie prześladowanie Litwinów pruskich.Swiat cywilizowany oddawna już powinien zwrócić uwagę na to co się w Prusach wschodnich dzieje.-

Zjazd studentow Litwinów, odbywających studja zagranicą.-

"Rytas" Nr.211 z dnia 20 września r.b.Artykuł p.t.

"Zjazd Litwinow studentów studjujących zagranicą". Streszczenie:

W dniu 16 września r.b.odbył się w gmachu uniwersytetu kowieńskiego zjazd studentow Litwinów studjujących zagranicą.Zjazd miał na celu stworzenie związku studentów Litwinów zagranicą oraz uchwalenie odpowiedniego statutu. Na zjeździe przemawiali rektor uniwersytetu prof.Remer, prof.Birzyszka,Żalkauskas i t.d.

Zjazd młodzieży litewskiej w murach uniwersytetu korzystnie świadczy o jej ideałach i jej chęci utrzymania żywej łączności z uczelnią macierzystą.Koncepcja stworzenia związku studjującej zagranicą młodzieży litewskiej powitać należy z uznaniem.Młodzież litewska,która wyjeżdża na studja zagranicę dla uzupełnienia swych wiadomości,jakich im w pewnych wypadkach nie może dać uniwersytet kowieński,utrzymywać winna jednak żywy kontakt z krajem.Wyjazdy młodzieży litewskiej na studja zagranicę powitać należy z uznaniem,gdyż w przeciwnym razie warstwa inteligencji wychowanej wyłącznie w uczelni krajowej odbywałyby zbyt jednostronne studja,co szkodliwie by się odbiło w całokształcie życia umysłowego narodu Litwie groziłoby wówczas odgrodzenie się chińskim murem partykularyzmu od prądów umysłowych Europy Zachodniej.Młodzież po ukończeniu swych studjów zagranicznych i po powrocie do kraju wniesie nowe życiodajne pierwiastki w umysłowe życie Litwy.

Młodzież litewska zagranicą porozrzucana jest po różnych uczelniach.Ze studentami Litwinami spotkać się można w Pradze,Lipsku,Berlinie,Paryżu i t.d.Młodzież litewska zagranicą żywo odczuwa nieraz brak wiadomości z kraju i brak ogniska,któreby mogło jej zastąpić utracone na długi czas rodziny.Związek młodzieży,jaki po zjeździe odbytym ostatnio w Kownie ma się wyłonić niewątpliwie w dużej mierze spełni pokładane w nim nadzieje i pozwoli młodzieży litewskiej na utrzymanie żywej łączności z krajem.-

K. KRONIKA. a/ Zagraniczna.-

Układy Litwy z Polską nie są możliwe: - Do pism litewskich nadeszła z Genewy wiadomość, iż prof. Woldemaras w rozmowie z dziennikarzami prasy zachodnio-europejskiej zaznaczył, że przed rozwiązaniem kwestji wileńskiej jakiekolwiek układy z Polską nie dadzą się pomyśleć. Co do stosunków z Niemcami premjer litewski nadmienił, iż nieporozumienia w sprawach kłajpedzkich nie zaważą na stosunkach obu państw.-

Konferencja posła angielskiego ze Smetoną i ministrem Daukantasem. - Poseł angielski w państwach nadbałtyckich p. Aughan przybył z Rygi do Kowna i odbył dłuższą konferencję z prezydentem republiki Smetoną i ministrem spraw wojskowych Daukantasem. Temat konferencji nie jest narazie znany.

Zasady włosko-litewskiego paktu handlowego. - Według komunikatu Elty podpisany przez premjera litewskiego Woldemarasa i Mussoliniego litewsko-włoski traktat rozjemczy podobnie do układów zawartych przez Włochy z innemi państwami ustala procedurę koncyljacji dla rozstrzygnięcia mogących wyniknąć pomiędzy temi państwami zatargów. Układ handlowy zawarty został na zasadzie największego uprzywilejowania i przewiduje zawarcie uzupełniającej konwencji, która ma ustalić zmniejszenie taryfy celnej na pewne towary, które szczególnie interesują eksport litewski do Włoch i włoski do Litwy. Pozatem konwencja określa dla pojedynczych kupców i stowarzyszeń litewskich warunki zamieszkania i zakładania przedsiębiorstw oraz wolność tranzytu i nawigacji.-

Projekt zwołanie konferencji gospodarczej Litwy, Łotwy i Estonji. - Według wiadomości z Tallinu estońska Izba handlowo przemysłowa uchwaliła zaproponować Litwie i Łotwie zwołanie na dzień 29 września r.b. w Rydze konferencji ekonomicznej tych trzech państw. Uchwała została telegraficznie zakomunikowana litewskiej izbie handlowo-przemysłowej oraz odpowiednim urzędom łotewskim.

Polskie torpedowce na wodach litewskich. - Elta donosi z Kłajpedy, że w dniu 17 września r.b. ukazały się w pobliżu Kłajpedy w odległości 7 - 10 mil morskich od brzegu nieznane okręty wojenne, które usiłowały skomunikować się z radjostacją kłajpedzką. Okazało się niebawem, iż były to torpedowce polskie "Szlażek" i "Kucharek", pojemności po 375 tonn. Wkrótce potem statki znikły z horyzontu, dążąc w kierunku północnym.-

Premjer Woldemaras w Watykanie. Litewski prezes ministrów p. Woldemaras został w dniu 22 września r.b. przyjęty na audjencji przez papieża.-

b/ Kronika polityczna.-

Przywódcy powstania w Taurogach na Łotwie. - Łotewskie "Jaunakas Ziņas" donoszą, że na terytorjum Łotwy przywódcy powstania taurogskiego z kapitanem Majusem na czele. Zapytani o przyczyny powstania w Taurogach oświadczyli, że padli ofiarą mylnego hasła, iż w całej Litwie wybuchło powstanie.-

Powstańcy taurogscy napadają na oddziały wojskowe. - Według komunikatu łotewskich "Jaunakas Zinas" rozproszeni w Taurogach przez oddziały wojskowe powstańcy schronili się w okolicznych lasach,skąd przy poparciu okolicznego chłopstwa czynią wypady na oddziały wojsk regularnych.-

W Jurburgu powstańcy wtargnęli do miasteczka i aresztowali policjantów,których następnie wypuścili na wolność, uprowadzając jednocześnie ze sobą naczelnika policji.-W pobliskim lesie powstańcy schwytanego naczelnika policji wychłostali i odesłali go z powrotem do miasteczka.-W Kiejdanach aresztowano podoficerów dywizjonu artylerji,podejrzanych o sprzyjanie opozycji.W Kownie rozwiązano kilka oddziałów wojskowych w obawie przed antyrządowemi nastrojami,jakie się wśród żołnierzy zaznaczyły.W Możejkach aresztowano tak wielką liczbę ludzi,iż zabrakło miejsc w miejscowem więzieniu.

Powstanie taurogskie w oświetleniu urzędowego komunikatu. - Łotewskie "Jaunakas Zinas" donoszą z Kowna,iż komisja śledcza ogłosiła komunikat w sprawie buntu w Taurogach.Z komunikatu wynika,że przygotowywano się do zamachu już przedtem. W Taurogach odbyło się tajne posiedzenie,na którem zawiązano komitet spiskowy.Wśród przywódców figurował burmistrz w Taurogach Bildusis,socjaldemokraci Mikulski i Pawłoski,nie licząc innych osób.Komitet przystąpił do organizacji innych lokalnych związków.Bunt miał być oparty na wojsku,przyczem liczono również na pomoc i poparcie socjaldemokracji łotewskiej.Wieczorem 8 września przywódcy spisku udali się do lasku w okolicach Taurogów,gdzie zgromadziło się około 40 spiskowców.Następnie udano się do miasta.W Taurogach w chwili zamachu znajdowało się 10 policjantów,7 szaulisów w czynnej służbie i dwuch żołnierzy przydzielonych do komendantury.Niektórzy przedstawiciele władzy byli rozbrojeni przez powstańców we własnych domach.Wobec szczupłych sił obrony nie było mowy o oporze.Pomimo to niektórzy policjanci strzelali do powstańców.Komendant szaulisów zbiegł,próbując się schronić.W mieszkaniu jego znaleziono kilkanaście karabinów,kilka rewolwerów i granaty ręczne.Po opanowaniu więzienia powstańcy zwolnili 18 przestępców kryminalnych. Opanowanie poczty i stacji kolejowej nastąpiło bez żadnych trudności.Jeden z urzędników telegraficznych zdołał jednakże jeszcze zawiadomić rząd o wypadkach.

W oddziale Banku Państwowego jeden z powstańców Sołtanas kazał sobie wydać całą zawartość kasy.W ręce powstańców wpadło 200 litów i 2.900 dolarów.Około godz.2. w popołudniu wszystkie urzędy znajdowały się w rękach powstańców.Zamachowcy rozesłali gońców do okolicznych miast i miasteczek zawiadamiając o wybuchu powstania,które według ich informacyj objęło całą Litwę.Według brzmienia komunikatu powstańcy rozporządzali siłą 200 ludzi.Wydano odezwę nawołującą do posłuszeństwa komitetowi,kierującemu ruchem powstańczym.Pomiędzy godz.4 a 5 nadeszło wojsko i bez trudności opanowało sytuację.W Taurogach aresztowano 131 osób,w tem 60 robotników,40 rzemieślników,10 włościan,i 10 żołnierzy.Resztę aresztowanych stanowi inteligencja.Większość zamachowców należy do stronnictwa liaudininków i socjaldemokratów.Z dowodów zebranych przez komisję śledczą wynika, że zamach planowano organizować również w wielu innych miejscowościach.Po za Taurogami aresztowano 211 osób.Sąd polowy wydał 11 wyroków śmierci.Z tych osiem wykonano,zaś pozostali oskarżeni skazani zostali na ciężkie więzienie.Do tej pory wydano wyroki w sprawie 30 osób.Sąd polowy w najbliższych dniach ma ukończyć śledztwo.-

---

Represje na Litwie. – W dniach ostatnich na mocy rozporządzenia komendanta m. Kowna zesłano do obozu koncentracyjnego w Worniach 14 osób. Ponadto dzienniki donoszą, że nauczyciel gimnazjum polskiego Lutyk i student Krieger mają być wysiedleni z Kowna i pow. Kowieńskiego. Miejsce zesłania nie zostało jeszcze ustalone.

W związku z likwidacją wypadków w Taurogach w dalszym ciągu odbywają się areszty i rewizje zarówno w Kownie, jak i na prowincji. W Poniewieżu zaaresztowano ostatnio znanego działacza litewskiego dr. Domasewicza, w Kownie zaś pozbawiono wolności sekretarza związku młodzieży socjalistycznej i kilku członków partji socjalistycznej. Nazwiska osób zesłanych do obozu koncentracyjnego w Worniach brzmią jak następuje: Suchocki Władysław, Żemajtis Józef, Karcewicz Antoni, Kamiński Jan, Cześlewicz Stanisław, Nokczunas Władysław, Galwanowski Piotr, Krauklis Józef, Juszka Antoni, Szydyrnis Michał, Kaścicki Józef, Kuc Jochel, Glezer Mejlech, i Paszkiewicz Roman.

Litwa urządzi komitet oficerski. – Według kommunikatu łotewskiego "Socjaldemokrats" po przewrocie w Taurogach rząd Woldemarasa został faktycznie odsunięty od władzy. Władzę nad Litwę sprawuje komitet oficerski, na czele którego st[oi] minister spraw wojskowych pułk. Daukantas i pułk. Plechawiczus. Komitet wydaje rozporządzenia dotyczące aresztów i sądów polowych. W sprawach tych rząd całkowicie jest bez głosu.

Bezpośrednio po przewrocie w Taurogach komendanci wojskowi poszczególnych miast weszli w kontakt z całym szeregiem działaczy politycznych, komunikując im podstępnie o zamachu i zapytując o stosunek do przewrotu. Dzięki tym podstępnym i prowokacyjnym metodom aresztowano wielu polityków litewskich.

Zamach na prochownię w Kownie w dniu 19 września r.b. mieszkańcy Kowna zostali zaalarmowani strzelaniną, dochodzącą od strony, gdzie mieszczą się składy artyleryjskie. Wkrótce potem rozeszły się po mieście pogłoski o usiłowaniach zamachu na prochownię. W związku z tem miano dokonań licznych aresztowań. W liczbie aresztowanych mieli się znajdować spiskowcy, zaopatrzeni w bomby piroksylinowe. W związku z temi pogłoskami komendant miasta oświadczył przedstawicielom prasy, iż strzelanina, która była słyszana w mieście spowodowana była przez podejrzanych osobników, którzy zakradli się do składów amunicji. Patrol pilnujący składów dał w ich kierunku szereg strzałów, a następnie osobników tych aresztował. Śledztwo dotychczas nie wyjaśniło tożsamości aresztowanych. Według zapewnień komendanta miasta nie znaleziono przy aresztowanych żadnych materjałów wybuchowych.–

Zmiany w gabinecie litewskim. – W kołach politycznych w Kownie zapewniają, że po powrocie premjera Woldemarasa do Kowna zajdą w gabinecie litewskim pewne zmiany. Na stanowisko ministra spraw wewnętrznych wysuwany jest dyrektor departamentu bezpieczeństwa Żyliński.

Niedopuszczenie Litwinów, pochodzących z Wileńszczyzny do referendum. Litwini, pochodzący z Wileńszczyzny, nie będą dopuszczeni do głosowania podczas zbliżającego się referendum.

------------000 § 000------------